

Strategisen tutkimuksen ohjelmahaut 2016 ohjelmiin valitut konsortiot

Osaavat työntekijät – menestyvät työmarkkinat

Työelämä on globaalissa murroksessa. Työn ja työurien kehitykseen vaikuttavat vääjäämättömästi muun muassa robotisaatio, digitalisaatio ja työntekijöiden osaamispuheen muutokset. Perinteiset koulutus- ja tutkintorakenteet eivät toimi parhaalla mahdollisella tavalla, vaan tarvitaan uudenlaisia, joustavia tapoja, jotka mahdollistavat oppimisen ja uuden omaksumisen kaikissa elämän vaiheissa. Teeman tutkimuksen tulisi kyetä vastaamaan haasteisiin, jotka kohdistuvat koulutuksen instituutioihin. Lisäksi tutkimuksen tulisi esittää konkreettisia ratkaisuja, joilla tulevaisuuden työelämän vaatimia taitoja voitaisiin tunnustaa ja niiden omaksumista voitaisiin edistää siten, että osaaminen ja työelämän vaatimukset kohtaisivat. Teemassa haetaan ratkaisuja siihen, miten jo olemassa olevaa tutkimustietoa voitaisiin hyödyntää koulutuksen, oppimisympäristöjen ja osaamisen kehittämisessä sekä uusien osaamistarpeiden ja tulevaisuuden ammattien ennakoinnissa.

Työmarkkinoiden pysyvä muutos edellyttää myös instituutioiden, kuten työmarkkinoiden säätelyn ja maahanmuuttopolitiikan, uudistamistarpeiden tarkastelua. Tutkimuksella myös lisätään tietoa suomalaisten kasvuyritysten merkityksestä uuden osaamisen kartuttamiselle sekä selvitetään, mitkä ovat menestyneiden kasvuyritysten taustalla olevat kriittiset tekijät. Teeman tutkimuksen tulisi esittää konkreettisia ratkaisuja, joilla uusia tulevaisuuden työelämän vaatimia taitoja voitaisiin tunnustaa ja niiden omaksumista edistää.

Osaaminen, koulutus ja tulevaisuuden työelämä

Roope Uusitalo, Jyväskylän yliopisto, *konsortion johtaja*
Minna Hiillos, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu
Markku Jahnuainen, Helsingin yliopisto
Hannu-Matti Järvinen, Tampereen teknillinen yliopisto
Mika Kortelainen, VATT
Tuomas Kosonen, Palkansaajien Tutkimuslaitos
Salla Toppinen-Tanner, Työterveyslaitos

Fiksu työ alustatalouden aikakaudella

Anne Kovalainen, Turun yliopisto, *konsortion johtaja*
Mervi Hasu, Työterveyslaitos
Petri Rouvinen, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

Ammattirakenteen muutos haastaa osaamisen

Rita Asplund, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, *konsortion johtaja*
Antti Kauhanen, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
Osmo Kivinen, Turun yliopisto
Eira Viikari-Juntura, Työterveyslaitos

Osaavan työvoiman varmistaminen sosiaali- ja terveydenhuollon murroksessa

Ilmo Keskimäki, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, *konsortion johtaja*
Tarja Heponiemi, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Soile Juujärvi, Laurea ammattikorkeakoulu
Sari Kujala, Aalto yliopisto
Vuokko Niiranen, Itä-Suomen Yliopisto
Timo Sinervo, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Terveys hyvinvointi ja elämäntavat

Teemassa tehtävässä tutkimuksessa erityistä huomiota kiinnitetään ihmisten käyttäytymistä pysyvästi muuttaviin mekanismeihin, jotka hyödyntävät tieteellisessä tutkimuksessa viime vuosikymmeninä saatuja tuloksia. Terveysteen ja hyvinvointiin liittyvää tietoa on runsaasti tarjolla, mutta suomalaiset eivät omaksu elämäntapoihinsa liittyviä suosituksia, eikä tietoa hyvinvointia ja terveyttä edistävästä elämäntavoista osata riittävästi hyödyntää. Erilaisten ryhmien tunnistaminen, niiden kiinnostuksen kohteiden ja motivoivien tekijöiden selvittäminen ovat teeman kannalta avainasemassa. Kansainvälinen konteksti ja yhteistyö ovat tärkeitä: millaisia terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä menestyksellisiä toimenpiteitä muualla on tehty, mitä niistä on opittu ja mitä voisi siirtää tai soveltaa Suomeen.

Teemassa tehtävällä tutkimuksella lisätään tietoa siitä, miten voimavaroja voidaan siirtää sairauksien hoidosta niiden ehkäisyyn ja terveys- ja hyvinvointitiedon saaminen erilaisia ryhmiä parhaalla tavalla puhuttelevaan ja motivoivaan muotoon siten, että se omaksuttaisiin ja se muuttuisi pysyväksi hyvinvoinniksi ja terveydeksi elämänkaaren kaikissa vaiheissa. Lisäksi tutkimukseen voi sisältyä julkisen vallan vastuut ja mahdollisuudet ja eri ohjauskeinojen ja ratkaisujen vaikuttavuus ja yhteiskunnallinen hyväksyttävyyys, sekä tavat kannustaa terveellisiin elämäntapoihin ja valintoihin ja saada yksilö ottamaan enemmän vastuuta omasta terveydestään.

STOP DIABETES – tiedosta ratkaisuihin

Jussi Pihlajamäki, Itä-Suomen yliopisto, *konsortion johtaja*

Pilvikki Absetz, Itä-Suomen yliopisto

Jaana Lindström, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Kaisa Poutanen, VTT Oy

Näyttöön perustuvaa terveyden edistämistä työpaikoilla

Jaana Laitinen, Työterveyslaitos, *konsortion johtaja*

Kirsi Heikkilä-Tammi, Tampereen yliopisto

Antti Matti Juhani Muhos, Oulun yliopisto

Harri Oinas-Kukkonen, Oulun yliopisto

Johanna Ruusuvoori, Tampereen yliopisto

Stephanie Stock, Kölnin yliopisto

Osallistava terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen

Marja Vaarama, Itä-Suomen yliopisto, *konsortion johtaja*

Pekka Rissanen, Tampereen yliopisto

Sanna Aaltonen, Nuorisotutkimusseura

Kati Närhi, Jyväskylän yliopisto

Antti Samuli Syväjärvi, Lapin yliopisto

Tarmo Valkonen, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

Tietoisuus, ennaltaehkäisy ja varhaiset interventiot lasten ja nuorten mielenterveyden edistämisessä

Leif Andre Sourander, Turun yliopisto, *konsortion johtaja*

Eila Kankaanpää, Itä-Suomen yliopisto

Marja Kankaanranta, Jyväskylän yliopisto

Patrick McGrath, IWK Health Centre

Turvallisuus verkottuneessa maailmassa

Maailman valtiot ovat yhä vahvemmin verkottuneet toisiinsa ja maiden keskinäisriippuvuus niin taloudessa, kriisien hallinnassa kuin turvallisuudessa on entisestään lisääntynyt. Tämä riippuvuus johtaa siihen, että valtioiden, mukaan lukien Suomen, sisäinen ja ulkoinen turvallisuus ovat kietoutuneet tiukasti yhteen eikä niitä voida erottaa toisistaan.

Teemassa tehtävä tutkimus tukee turvallisuusympäristössä tapahtuvien muutosten seurantaan, analysointia ja ennakointia sekä uudenlaisten turvallisuusriskien huomioimista. Tutkimus tuottaa tietoa, joka luo edellytyksiä valtion perustehtävien, toimintavarmuuden ja kansalaisten turvallisuuden sekä turvallisuudentunteen edistämiseen että globaalin turvallisuusympäristön ja geopolitiikan muutoksien ymmärtämiseen (ml. uudenlaiset uhat, jotka liittyvät tietoverkkoihin, tiedon jakamiseen ja kyberturvallisuuteen tai ääriryhmien toimintaan ja radikalisoitumiseen tai pandemioihin).

Tutkimuksen keskiössä ovat suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuus, toimintavarmuus sekä reagointi- ja riskinsietokyky. Energia- ja tietointensiivisen, digitalisoituvan ja kansainvälistyvän yhteiskuntamme kansallinen huoltovarmuus nousee keskeiseen asemaan. Muita olennaisia tutkimuskohteita ovat sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden vuorovaikutus, kansalaisten turvattomuuden kokemus elämänkaaren eri vaiheissa sekä arvo- ja asenneilmapiirin muutos ja tämän muutoksen vaikutus kansallisen identiteetin, yksituumaisuuden ja demokratian kehittymiselle.

Globaalin turvallisuuden monikerroksiset rajat

James Scott, Itä-Suomen yliopisto, *konsortion johtaja*

Laura Assmuth, Itä-Suomen yliopisto

Minna Jokela, Rajavartiolaitos

Pauli Kettunen, Helsingin yliopisto

Anssi Paasi, Oulun yliopisto

Failelandiasta Winlandiaan

Olli Varis, Aalto yliopisto, *konsortion johtaja*

Burkhard Aufferman, Turun yliopisto

Antti Tuomas Belinskij, Itä-Suomen yliopisto

Outi Kuittinen, Demos Helsinki

Mika Marttunen, Suomen ympäristökeskus

Juha Mäkinen, Maanpuolustuskorkeakoulu

Sanna Syri, Aalto yliopisto

Veli-Pekka Tynkkynen, Helsingin yliopisto

Kaupungistuva yhteiskunta

Vaikka Suomi on kaupungistunut vauhdilla, olemme kaupungistumisessa edelleen jäljessä muita läntisen Euroopan maita. Suomella on puolellaan kiinnikurojan etu. Voimme analysoida, miten kaupungistuminen on kehittynyt muissa maissa, ja hyödyntää tätä tietoa omassa kaupungistumisprosessissamme. Tutkimuksen avulla ratkaisuja haetaan muun muassa tapoihin, joilla kaupungit vastaavat asukkaiden tarpeisiin, mikä lisää niiden vetovoimaisuutta ja kilpailukykyä, miten ne tukevat innovaatioita ja miten niihin muodostuu toimivia työmarkkinoita, samoin kuin tapoihin, joilla kaupunkien vahvistuminen johtaisi ympäröivien alueiden uuden lisääntymiseen.

Tutkimuksella lisätään tietoa kaupungistumisesta ja sen vaikutuksista kaupunkien ja alueiden väliseen vuorovaikutukseen ja alueiden elinvoimaisuuteen. Näkökulmina ovat mukana muun muassa digitalisaatio ja resurssitehokkuus. Tietoa tarvitaan myös siihen, miten ja millä toimilla terveyttä ja hyvinvointia voidaan edistää ja miten mm. yhdyskuntasuunnittelu, kaavoitus- ja maankäyttöpolitiikka sekä asuntopolitiikka, verotus ja elinkeinopolitiikka vaikuttavat kaupungistumiskehitykseen. Tutkimuksella tuotetaan tietoa kaupungistumisen vaikutuksista muun muassa: miten ja missä ihmiset tulevaisuudessa asuvat; missä yhteiskunnan eri toimintojen tulisi sijaita; miten liikkuminen toteutetaan; miten sosiaaliset ja terveydelliset ongelmat muuttuvat; miten energia tuotetaan ja miten eri resursseja on saatavilla (muun muassa ilmanlaatu, puhdas vesi ja ruoka). Tarkastelussa voi mukana olla myös hajautetun ja keskitetyn yhdyskuntarakenteen piirteet kestävyuden eri ulottuvuuksien näkökulmista sekä eri tavoitteiden kuten energiantuotannon ja -kulutuksen, elinkeinöiden, huoltovarmuuden ja omavaraisuuden kannalta. Lisäksi huomioidaan tavat joilla väestörakenteen muutos, kotitalouksien ja elämäntapojen erilaistuminen, monipaikkaisuuden lisääntyminen, kansainvälistyminen sekä erot ihmisten arvomaailmoissa ja toimintatavoissa vaikuttavat kaupunkien kehittymiseen.

Kaupungistuminen, mobiliteetti ja maahanmuutto

Jussi Jauhiainen, Turun yliopisto, *konsortion johtaja*

Aleksi Neuvonen, Demos Helsinki

Marko Peter Joas, Åbo Akademi

Timo Kauppinen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Panu Lehtovuori, Tampereen teknillinen yliopisto

Tuomas Martikainen, Siirtolaisuusinstituutti

Tiit Tammaru, University of Tartu

MALPE-koordinaatiosta integroivaan visiointiin

Raine Mäntysalo, Aalto yliopisto, *konsortion johtaja*

Simin Davoudi, Newcastle University

Juha Honkatukia, VTT Oy

Jouni Häkli, Tampereen yliopisto

Kati-Jasmin Kosonen, Tampere City Region

Kimmo Lapintie, Aalto yliopisto

Ari Nissinen, Suomen ympäristökeskus

Petter Næss, Norwegian University of Life Sciences

Joseph Ravetz, University of Manchester

Maria Ritola, Demos Helsinki

Hannu Tervo, Jyväskylän yliopisto

Jarmo Vakkuri, Tampereen yliopisto

Ketterä kaupunki: kansalaisen sujuva arki ja elämisen kokeileva moninaisuus

Helena Leino, Tampereen yliopisto, *konsortion johtaja*

Markku Hedman, Tampereen teknillinen yliopisto

Mikael Hildén, Suomen ympäristökeskus

Liisa Häikiö, Tampereen yliopisto

Markus Laine, Tampereen yliopisto

Nina Wessberg, VTT Oy

Ilmastoneutraali ja resurssiniukka Suomi - täydennyshaku

Ilmastoneutraali ja resurssiniukka Suomi -ohjelmassa rahoitetaan tutkimusta, joka kohdistuu resurssien käytön tehokkuuden parantamiseen ja kiertotalouteen, jossa uusiutuvat ja uusiutumattomat luonnonvarat kiertävät tehokkaasti ja materiaali- ja energjavirrat käytetään tarkasti. Ohjelmassa haetaan myös ratkaisuja kulutuksen, elämäntapojen ja muun inhimillisen toiminnan muutokseen tavoitteena ilmastoneutraali- ja resurssiniukka yhteiskunta. Ohjelmaan valituissa hankkeissa tutkitaan muun muassa Pohjanlahtea kestävä kehityksen alueena, kestävää, ilmastoneutraalia ja resurssitehokasta metsäbiotaloutta, sähköenergiajärjestelmän muutosta sekä uusia proteiinilähteitä.

Korkean jalostusarvon materiaalit suljetussa raaka-ainekierrossa

Maarit Karppinen, Aalto yliopisto, *konsortion johtaja*

Erja Turunen, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy

Jari Koskinen, Aalto yliopisto

Minna Lammi, Helsingin yliopisto